BAŞDAN

Haftalık siyasî magazin

Salı günleri çıkar halk gazetesi
Gazetenin müessisi ve sekreteri:
Aziz NESİN
Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden:
Orhan MÜSTECAPLI
Adres: Kumkapı, Derinkuyu Sok. No. 4
İSTANBUL
ABONE:
Bir yıllık: 500 Kr.
Altı aylık: 250 Kr.
Fiatı: 10 Kr.
Yıl: 1 — Sayı: 11 — 19 Ekim 1948 SALI
Dizildiği ve basıldığı yer: Osmanbey Matbaası

Görülmemiş bir istismar

Türkiyede yekûnu üç milyonu bulan toprak işçisinin yürekler acısı durumunun gazetelere akseden kısmı bir fanteziden ileri geçmemiştir. Bu yoksul toprak işçileri arasında hele zeytin bölgelerinde toplu bir halde çalışan zeytin işçilerinin hali, kelimenin tam mânasile fecidir.

En soğuk kış günlerinde, daha gün ağarmadan karanlıkta, ıslak ve buzlu topraklar üstünde, kurbağalar gibi zıplaya zıplaya zeytin toplarlar. Son senelerin ağır vergileri, Yedi Eylûl kararı ve iktisadî buhranların altında ezilip sırtlarındaki tek gömleği de satıp kuru ekmeğe veren bu zavallıların çaresizliğinden, zeytin ağaları, azamî derece faydalanarak, kimi altın dağ, kimi gümüş dağlar yapmıştır. Zeytin ağaları, bu adamları bir lira gündelikle, günde on dört saat çalıştırmaktadırlar. Bir lira ile pazardan ne alınabileceğini ve bir insanın günlük ihtiyacını düşününce, bu iğrenç bezirgânlığı bir parça kavramış oluruz. Zeytin işçilerinin gündeliklerini tayin bu kodaman zeytin ağalarının eline bırakılmıştır.

Zeytin ve zeytinyağı fabrikalarında çalışan işçilerin tâbi tutulduğu gayri fennî, gayri sıhhî şartlar karşısında, bu fabrikaların sağlık işlerine bakan memurları da daima fabrikatörlerin, patronların ve zeytin ağalarının tarafını tutmayı âdet edinmişlerdir.

Fabrikalarda geniş ölçüde, vergi kaçakçılığı da yapıldığı herkesçe malûmdur.

Dünyada görülmemiş bu korkunç istismarın, bu gayri sıhhî çalışma tarzının ve vergi kaçakçılığının önlenmesi için tek çare, zeytin işçilerinin kendi aralarında teşkilâtlanarak bir kuvvet ve birlik haline gelmeleridir.

Zeytin işçilerinin, yukarıda kısmen anlatmağa çalıştığımız bu durumlarını bir vatandaş, sırf insanî ve millî duygularla hareket ederek, Başbakanlığa bir mektupla vaziyeti bildirmiştir. Bu mektup üzerine zeytin mıntakalarını teftişe, Çalışma Bakanlığının M. Şevki Yazman isimli müfettişi gönderilmiştir.

Fakat aradan uzun bir zaman geçtiği halde, durumda bir düzelme olmayınca, ayni vatandaş Baş-

(Devamı 2 de)

Din elden gidiyor

Yazan: Sabahattin Ali

Bir memleketin mukadderatı kolay kolay değişmiyor.

Zavallı Türkiyemizin kapıları Osmanlı İmparatorluğu zamanında, 200 seneden fazla bütün dünya terakkilerine karşı kapalı tutuldu. Her yeni icat her yeni keşif dinimizi bozar diye Osmanlı hudutlarından geri çevrildi. Matbaa mı Gâvur icadı. Fabrikalar mı, müsbet ilimler mi? vay Kur'anı inkâr Ha. Muntazam bir ordu mu? Din elden gidiyor, Güzel sanatlar mı, Neuzubillâh kâfir olursun.

Türk milletini başka milletler seviyesine eriştirecek ve belki de onları geçirecek her yenilik ve bu yenilikleri memlekete sokmağa çalışan her vatansever Türk, bu yeniliklerin memlekete girmesile menfaati haleldar olacak softalar tarafından din perdesi altında senelerce hattâ asırlarca tel'in edildi.

Softaların bu gayreti boşa gitmedi. Avrupa terakkide her gün yeni adımlar atarken biz yerimizde saydık, ve nihayet Osmanlı İmparatorluğu battı. Türk milleti yabancılara esir oldu. Fakat softalar kurtulmuştu.

Bir milletin mukadderatı kolay kolay değişmiyor.

Bugün de memleketimizin kapıları yarınki ileri Avrupanın temelini hazırlayan büyük fikir ve siyaset ve hattâ sanat ceryanlarına karşı kapatılmıştır. Bu ceryanlardan her hangi biri, bu sefer dinimizi bozar diye değil de, bizi Bolşevik yapar diye geriye çevrilmektedir: Hakiki demokrasi mi, Aman sollar istifade der. Sendika mı? Sakın komünist olursun, Sosyalist partiler mi? İşte kökü dışardalar geliyor. Serbest matbuat mı, Aman yine sinsi sinsi onlar.

Dün terakkinin Türkiyeye girmesile menfaatleri haleldar olanlar nasıl «Din elden gidiyor» diye her yeniliğin önüne geçtilerse bugün de manfaatlerini Türk milletinin menfaatleri üstünde tutanlar aynı şekilde her demokratik harekete, yapılan her serbest münakaşaya, per sanata ve hattâ ilme «Vay komünist oluyoruz» diye müdahale etmektedirler.

Harp sonu Avrupası kısa bir zamanda büyük adımlar attığı halde biz yine yerimizde sayıyor, bu devreyi bir demokrasi oyunu ile idare etmeğe çalışıyoruz. Bu vaziyet bugün Türkiyede demokrat bir hayatın doğmasile menfaatleri haleldar olacak kimseleri kurtarıyor, fakat Türk milletini değil.

Değişen nedir?

Osman oğulları ve onların saltanat varisleri, Türk milletini kendilerine medyun etmek için, tarihi inkâr ettiler, Millete tarihini unutturmağa çalıştılar. Türk tarihini tahta oturdukları günden bu yana 600 senelik bir zaman içine sıkıştırdılar. Asırlar ve asırlar gerisi muazzam Türk tarihini ört bas ederek, yapılmış her ne varsa kendilerine mal ettiler ve üzerlerine tuğralarını vurdular. Sultanlar kendilerini putlaştırdılar ve kendilerine milleti taptırdılar.

Sultanlar koğuldu, fakat sultanların zihniyeti memleketten çıkmadı. O sultanların yerini şefler, liderler aldı. Millet, Gülhane hattı hümayûnunda vadedilen haklarını bekleye dursun, yeni sultanlar inkilâp olarak, yapıların üzerindeki padişah tuğralarını silip, yerine altı oku koydular. İşte bütün inkilâp denilen şey bu şekil değişikliğinden başka bir şey değildi. Yine millî bayramlarda, kibrit kutusuna benzeyen bet binaları reklâm edmiyecekleri için, inkilâp eseri olarak, üzerlerinden tuğraları silip altı ok koydukları sultan eserlerini projektörlerle aydınlatıp aydınlatıp halka ve yabancılara gösterdiler.

Yine kendilerini putlaştırıp, milleti kendilerine tapındırmak için, milletin büyük tarihini inkâr ederek, gözüken her iyi şeyi kenlerine, her fena şeyi de kendilerinden evvelkilere mal ettiler. Allahın hakkını Allaha, Kayserin hakkını Kaysere vermediler. Her ne kadar tuğraları sildilerse de, milletin dilinden meselâ Hamidiye suyunu silip, Altı ok suyu yapamadılar.

Napoleon'un oğlu serbesçe tarih okuyup da, babasının zaferlerini tarih kitaplarından öğrenmesin ve babasının şerefine miras iddiasında bulunmasın diye kont Meternih, hususî hocalar tutup Napoleonun oğluna kendi arzusuna göre tarih okuturmuş.

Halk Partisi de tıpkı böyle yapıyor. Türk milletini medyun etmek, daima ve daima kendisini alkışlatmak için, Türk gençliğine istediği istikameti veriyor. Milletin sefaleti üstüne postunu serip, yan gelmek için, kendi istediği gibi bir nesil yetiştirmek istiyor. Umumî kütüphanelerden, senelerdenberi duran kitapları, işine gelmediği için kaldırtıyor.

İşine gelmiyen kitapları toplatıyor. Yabancı memlekette çıkan kitap ve gazeteleri memlekete sokmuyor. İleri fikirli ve milletin menfaatlerine tamamen uyan sosyalist neşriyata zorluk çıkarıyor. Ve daima, daima, ne varsa ben yaptım, tarihi ben yarattım iddiasile, kendine emirber bir nesil yetiştirmek istiyor. Yani değişen « padişah, şef, lider, sultan, diktatör, tuğra ve altı ok» kelimelerinden başka bir şey değildir.

Istanbul polisine teşekkür.

Geçen hafta içinde gerek evlerimizde yapılan arama, gerek Emniyet Müdürlüğüne sevk ve orada yapılan sorgu sırasında, gösterdiği nezaket ve iyi muameleden dolayı polise teşekkür ederiz. Daha bir sene evvel Demir Ahmed'in polis müdürlüğü zamanında vatandaşa yapılan kötü muameleyi hatırladıkça, bu günkü iyi muameleyi, demokrasimiz namına memnuniyet verici bir hareket olarak kaydederiz. Ancak polisin bu günkü hareket tarzı ve vatandaşa muamelesi de arzulanan en iyi şekil ve gaye değildir. Meselâ, bir vatandaşın damga pulunu eğri yapıştırması gibi en masum hareketinin bile suç sayıldığı bu memlekette, sivil polis memurlarının arama emrini göstermeden bir vatandaş evini arayabilmeleri, halâ eski devirden kalma huyları olsa gerektir. Vatandaşdan ne isteniyorsa, memurlar da ayni şeyi yapmağa mecburdur. Netice olarak İstanbul polisinin eskisine nisbetle vatandaşa yaptığı muamelede bir hayli demokratlaştığını memnunlukla kaydederken henüz bunun da kâfi dereceyi bulmamış olduğunu teessürle bildiririz.

Sorgu sırasında bir avukat bulunmalı!

Tâ meşrutiyet devrinden beri, demokrasi dâvası ortaya atıldıkça, vatandaşların esas hakları konuşulur. Bu da adaletin tecellisine dayanır ve münakaşalar döner dolaşır, vatandaşın polisteki soruşturmasına dayanır. Vatandaşa sükûn ve emniyet verecek ve vatandaşın üstüne kanat germesi lâzım olan polisten, daima şu veya bu şekilde şikâyetler olur ve bu şikâyetler gazetelere de akseder ve bu mesele daima uzar gider. Rahmetli Ağaoğlu Ahmet Beyin de ele aldığı ve ileri sürdüğü gibi, şayet polisteki sorgu sırasında, vatandaşın yanında bir avukatın veya kendi avukatının bulunması kanunen teminat altına alınsa ve yanında avukat bulunmadığı takdirde verilen ifade de muteber olmasa, bütün bu şikâyetler bir anda kesilecek, vatandaşlara da bir emniyet gelecek, adaletin en büyük garantisi de bir temel kazanmış olacaktır. Demokrasinin inkişaf ettiği medenî memleketlerde, meselâ Fransada olduğu gibi, bu basit görünen noktayı tatbikata koymakla, demokrasinin ileri adımı atılmış olacaktır.

Vatandaşlar polisteki tazyik, cebir ve şiddetten bahsederler ve mahkemelerde poliste verdikleri ifadelerini reddederler; polis ise, cebir ve şiddet yapmadığını, kendilerine iftira edildiğini söyler. Her iki tarafı bu müşkül durumdan kurtarmak için, vatandaş poliste ifade verirken, yanında bir avukatın bulunması kanunen yerine getirilirse bütün bu şikâyetler kesilir ve adalet te daha emin olarak tecellî eder.

Naci Sadullah ile bir konuşma

Babıâli yokuşundan Naci Sadullah ile beraber çıkıyoruz. Yaşından çok daha ihtiyar bir hali var. Belini tuta tuta gidiyor.

— Yavaş yürü, ben sana yetişemem diyor. İki elile kalçalarını şöyle tutarak,

— On sene kadar evvel bir kış günü apar topar tutup Sinoba götürmüşlerdi. Bu bel ağrısı o hâtıranın acı yadigârıdır. Aman yavaş yürü.

— Kaç senedir yazı piyasasında görünmediniz nerede idiniz diye sordum.

— Kaç senedir nerede, daha doğrusu nerelerde olduğumun hikâyesini bir senedir yazıyorum: Daha bitiremedim. Hikâye biterse, «Baştan» sütunlarında on sene sürecek bir tefrika olur. Amma cevapsız bırakmamış olmak için söylüyorum: Kaç senedir, iktidar partisi hükûmetlerinden, millet hesabına, millete veremiyecekleri şeyleri isteyen namuslu muharrirler nerelerde idilerse, ben de oralardaydım!.

— Şimdi yeniden ne yapmak tasavvurundasınız?

— Memleketim hesabına, naçiz kalemimle şimdiye kadar neler yapabildimse, bundan sonra da, yine onu; fakat inşallah, şimdiye kadar yapamadığım bir mükemmeliyette!.

— Bugünkü matbuat kanununa ve mevcut şartlara göre, rahatça ve kolaylıkla yazı yazabiliyor musunuz?

— Yazıyorum. Çünkü «mevcut şartlar» ve «matbuat kanunu», çok şükür henüz, insanları, yazılıp da neşrolunmayan eserlerinden dolayı mesul edemiyor. Bunun içindir ki, ben de, dediğim gibi, bol bol yazıyorum. Hem de hamdolsun kafam bir «Kısakürek» inkıbazına, veya bir «Peyami Safa» «ademi iktidar» ına uğramadığı için rahatça ve kolaylıkla... fakat bittabi, yazdıklarımın bence, şahsî ve naçiz kanaatimce en kıymetli olanlarını neşredememekteyim: Bunun sebebini ise, benden sormanıza lüzum yoktur kanaatindeyim: Zira bugünkü matbuat kanununa ve «mevcut şartlara göre, siz kendiniz, «rahatça ve kolaylıkla» yazı neşredebiliyor musunuz?

Kanaatimce siz bu suali benden, ya beni güldürmek, ya beni ağlatmak, yahut ta beni hem güldürüp, hem ağlatmak için sordunuz. Fakat müsaadenizle, ben mensup olduğum aziz ve namuslu milletimin büyük ekseriyeti gibi, artık gülmesini çoktan unutmuş, ağlamanın da sefil bir iş olduğuna inanmış bulunduğum için, sualinize, ne güleceğim, ne de ağlıyacağım.

Yalnız şu kadarını söylemekle yetineceğim:

Bu memlekette, namuslu fikir hürriyetini zincire vuran gardiyan, «matbuat kanunu» değil, yani, kısacası kanunlar değil, sizin adına «mevcut şartlar» dediğiniz o kanunsuz hareketler, vatan hudutları üzerinden, maalesef henüz adından başka hiç bir şeyi kalkmamış olan o «örfî idare», yahut isterşeniz, o keyfî idaredir.

Hürriyet... Matbuat kanununa ve mevcut şartlara göre bu memlekette hürriyet...

Kimbilir? Belki de vardır. Belki değil, herhalde muhakkak var olacak ki, vatanlarından kaçan katiller, seçtiklerini iddia ettikleri o nimeti burada bulabildiklerini söylüyorlar. ve sonra, yine onlar, öyleleri, mahkemeler huzurunda, ağızlarına her geleni söyliyebiliyorlar, hattâ üstelik. söylediklerini şu memleket basınında bol bol yayınlıyabiliyorlar. Bu ise, herhalde hapishanelerinde bir milyon vatandaş yatan bu memlekette hürriyet vardır demek olacak. Bir masal, ve bir kavga başlangıcı: Bir varmış, bir yokmuş!

— Celâl Bayar, bir zamanlar: «Kükûmetin daha şerefli bir dış politika takip etmesini arzu ettiğini söylemişti. Sonradan bu hususta tek kelime söylemiyen Celâl Bayar, tamamile susmuştur. Dış politikamız bakımından bugünkü durumumuz, Türk milleti menfaatlerile uygun bir halde midir?.

— İşte bu sualinizin cevabı, biraz evvel anlattığım sebepler yüzünden hazırlanıp ta neşredilmeyen namuslu yazılarım, rahatça ve kolaylıkla yazılıp ta zorlukla bile neşredilmeyen yazılarım arasında vardır.

Celâl Bayar, o zaman, dış politikanın daha «şerefli, olanını özlemiş, fakat sonradan nedense, nasılsa, dış politikamızın eskiden «az» bulduğu şerefile şimdi yetinmek politikasını gütmüş! Ne yaparsınız, politika...

Bana gelince, bu konuda, size neşredebileceğiniz bir cevap vereyim: Anasına bak kızını al gibi, iç politikasına bak, dış politikasını al!.

— Bugünkü halkın şikâyet ettiği baskı, hürriyetsizlik ve idare makamlarının zorbalığında size göre bugünkü gazetelerin de his sesi var mıdır? Yani Türk basını, halkın menfaatleri mücadelesinde, vazifesini lâyıkile yapıyor mu?.

— Yapıyor... İsterseniz yemin de edeyim. Vallahi, billâhi yapıyor.

Fakat bakın, bu kadar yemine rağmen, siz de inanmıyor ve gülüp duruyorsunuz. O halde, niçin sordunuz bu suali bana? Hiç, basının vazifesini lâyıkile gördüğü memleketlerde, halkın menfaatleri ortadan bizdeki, şu memleketteki, derecede «yok» olabilir mi?

— Şimdiki hükûmet bugün takip ettiği politika ile, hayatı ucuzlatmak babında ki vaatlerini sizin kanaatinizce yerine getirebilecek midir?

— Elbette getirecektir. Hattâ getirecektir değil, getirmiştir bile: Görmüyor musunuz? Ortalıkta on kuruş için adam vuranlar pey dahlandı. Siz, hayatın, insan hayatının bundan fazla ucuzladığını, dünyanın neresinde ve hangi devrinde gördünüz?

—Bugün milleti içinde bulunduğu dertlerden kurtarmak için nasıl bir hattı hareket takibi, nasıl bir iç ve dış politika güdülmesi lâzımdır?

— İçeride vatandaşı, dışarıda vatanı satılık metağlar saymayan bir politika!. İç politika... Dış politika.

Müsaadenizle, midem bulanıyor. Şayet şu milleti mesut etmek mümkünse, onu her şeyden evvel artık lûtfen, kendisini içeride de, dışarıda da, dün de, bugün de mahveden faciadan, içeride de, dışarıda da.. «Politika» dan kurtarın!.

Ülülemir efendilerimiz

Her zamanın bir sahip kıranı olduğu gibi kendi zamanının da sahip kıranı olan Dördüncü Sultan Murat, velinimeti olduğu bendegânı arasında dillere destan bir pehlivandı. Tütün ve kahveyi yasak etmek bahanesi ile, işine gelmiyen nice nice «kelle-i bî devlet» leri uçururken, zamanımızda da olduğu gibi hafiyelerine itimad etmeyip, kendisi kıyafet değiştirip gezerek, bacaları koklar ve buralardan lüzumsuz «kelle-i bî devlet» ler çıkarırdı. Sultan Murad efendimiz dillere destan bir pehlivan olduğu için sıska, çelimsiz, sıtmalı insan görmeğe tahammül edemezdi. Kelle bahsinde icad sahibi olan adaşı Kuyucu Murad Paşa kuyular kazdırıp kelleler depo ederken o da Anadoluya teftişe çıkmıştı. Bir gün bir sırttan geçerken karşı yamaçta her şeyden habersiz, kara sabanla toprak süren bir köylü gördü. Köylü de, öküzü de öyle sıska, öyle mecalsiz şeylerdi ki, sahip kıran efendimiz yüzünü buruşturdu,

— Hıhhh... Sûsmâr (yani kertenkele) gibi.. dedi. Ve birden okunu çekip bu sıska cenabetleri yere serdi.

Canlarımız, mallarımız daima efendilerimize kurban olagelmiştir; helâl hoş olsun. Efendilerimize çirkin manzaralı aç ve sefil serseriler, lime lime paçavralar göstermeğe utanmalıdır.

Yine bu memlekette bir zamanlar sahip kıran olan bir «Ülül - emir» için de şöyle bir vak'a anlatırlar. Ülül - emir'in mebusluğu zamanında, arpalıklarını gezmeğe çıkan müşarün ileyh, safrasını bir nebze havyarla bastırıp, sütlü şokolasını içtikten sonra:

— Çek!... demiş, otomobilini sürdürmüş. Eğer safra bastırılmıyacak olursa, Anayurt dört baştan demirağlarla örüldüğü için, diğer yollar bozuk olduğundan, neûzü billâh sarsıntı ile mübarek vücutlarına bir keder irişir diye korkarlarmış. Sultan Murat efendimizin durduğu yerde durmuşlar ve karşı yamaca bakmışlar. Bakmışlar ama, bir şey anlamamışlar; çünkü bu sefer karşıdaki bir sabanla bir sıska öküz ve ondan daha sıska bir köylü değilmiş ki.. Sıskalıkları yüzünden insan oldukları güçlükle anlaşılan yüzlerce acaip mahlukun tavşan gibi sıçrayıp bir şeyler yapmakta olduklarını görmüş. Ülül - emir şoförüne gürlemiş:

— Ne yaparlar orada?

Şoför,

— Efendim, bu yıl kıtlık oldu da aç kaldılar, otluyorlar! demiş.

Ülülemir şoförüne:

— Yaa... demek bu hale düştüler ha?

Ot değil b... yesinler! demiş ve şu sefil manzara ile gözlerini daha fazla rahatsız etmekte bir mana olmadığı için, arabalarını döndürmüşler.

Kıssadan hisse almak lâzım: Velî nimetlere mal ve can bağışlamak her zaman para etmez. Bu mülk - ü millet onların yüzleri suyu hürmetine durur. Ülül -emir'in ne gözü, ne kulağı rahatsız edilmez. Baş şehir caddelerine pejmürde ve sefil insanlar bırakılmadığı gibi başka şehirlere de bırakılmamalıdır. Bırakmamalı da ne yapmalı? On beş milyon sefil insan nereye saklanır? Eh onu da Ülül - emir efendilerimiz düşünsünler...

Görülmemiş bir istismar

(Baştarafı 1 de)

bakanlığa ikinci bir mektup göndermiştir. Bu mektupta Başbakana: «Beni İsraildenberi, hattâ Alman ölüm kampları da dahil olduğu halde, insanların böyle bir istismara tâbi tutulmadıklarını, harcırahlı, yüksek yevmiyeli müfettişler göndermek değil, işçilerin teşkilâtlanmasına imkân verilmesi ve kanunen haklarını elde etmek ve müdafaa etmek» lâzım geldiği anlatılmıştır.

Bundan bir şey çıkmayınca 947 yılının 11 inci ayında ayni vatandaş Meclis Başkanlığına müracaatla tarım işçileri kanununun acele müzakeresini istemiştir.

Nihayet bütün bunlara karşılık Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü 6 Ocak 947 tarih ve 71 sayılı cevabı gelmiştir. Cevabı aynen veriyoruz:

Ayni konu etrafında Başbakanlık yüksek makamından Bakanlığımıza tevdi olunan 22/10/1946 tarihli şikâyet dilekçeniz üzerine yerinde yaptırılan incelemede; zeytin toplama işlerinin İş Kanununun 2 nci maddesinin (Ç) bendindeki istisnalar meyanında ziraat işlerinden addedilmesi itibarile bu işlerde çalışan ve çalıştırılan işçilerin ücretleri, mesken, çalışma tarzlarının 3008 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre ayarlama mümkün olamamıştır.

Ancak; İş Kanununda sayılan ziraat ve deniz işçileri gibi kanun şümulü dışında kalan iş yerlerinde çalışan ve çalıştırılanlar için de yaptıkları işlerin hususiyet ve mahiyetlerine göre düzenlenmesi bir kanun konusu olarak ele alınmış ve bu yönde Tarım Bakanlığı ile Bakanlığımız arasında devam edegelen temas ve görüşmeler hayli ilerlemiş olduğundan zor durumda oldukları Bakanlığımızca da malûm olan tarım işçilerinin müşkül durumlardan kurtarılması işi üzerinde çalışılmakta olduğunu ve dilekçenizin vergi bakımından bir örneğinin gereği yapılmak üzere 11/11/1946 tarih ve 2055 sayı ile Maliye ve bir örneğinin de 11/11/1946 tarih ve 2056 sayılı yazımızla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilmiş olduğunun bilgi edinilmesini rica ederim.»

Anlaşılan, o günden bugüne kadar, Tarım Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı arasında temaslar devam edegeliyor ve Çalışma Bakanlığınca da malûm olduğu bildirilen tarım işçilerinin müşkül durumları günden güne müşkülleşerek, her gün binlerce vatandaş açlık, yoksul, hastalık, verem ve ıstıraptan kırılıyor.

Atatürk inkılabı ne halde?

Gazetemizin 5, 6 ve 9 uncu sayılarında «Atatürk inkılâbı ne alde?» başlıklı yazılar çıktı. Seri halinde çıkan bu üç mühim yazıya kısmen cevap ve kısmen o yazıları tamamlayıcı mahiyette bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı da aynen neşrediyoruz.

Karl Marks Kapitalinin heman bütün bir cildini İngilterede kapitalist rejiminin kötü âksi tesirlerinin vesikalarına ayırmıştır. Avrupalı mütefekkirler Karl Marks tarafından kapitalizmin incelenmesinden çıkarılan hükümleri mahallî ve mevziî bırakmak için bunu fırsat bilmişler ve bu hükümlerin yalnız İngiltere için varid olabileceğini iddiaya kalkmışlardır. Bunlara cevap veren Karl Marks lâtince bir tabirle «Gafiller ben sizin hayatınızı anlatıyorum» der ve İngiliz kapitalizmi, tarihî ve coğrafî sebeplerle kendi kusurlarını görmek ve itiraf etmek hususunda eski bir an'aneye sahiptir, ayni kusurlar Avrupa kapitalist rejimlerinde de vardır, yalnız orada herkes arasında bu kusurları görmemezlikten gelmek için danışıklı bir anlaşma var gibidir diye ilâve eder.

Karl Marks bu suretle muayyen mevziî bir rejimin incelenmesinden çıkardığı hükümleri bütün kapitalizme teşmil etmek istemiştir.

Gazetenizin 5/10/1948 tarih ve 9 sayılı nüshasında Atatürk inkılabı ne halde? başlığı altında tarihî bir yazı var. Bu yazıda Karl Marksın tamamiyle aksine olarak muayyen bir rejimin genel özellikleri mevziîleştirilerek Türkiyeye mal edilmektedir. Bu şüphe yok ki bir hata değildir. İlmî araştırmalarda daima perakende tecrübeler genel kanunlara yol açtığı gibi bu genel kanunlar da yeni tecrübelere istikamet verir. Muharririnizin Türkiyeye has gibi göstermek istediği huzursuzluk, istikrarsızlık hakikatte bütün feodal rejimlerin en esaslı özelliklerinden biridir.

Türk tarihinin mevziî spesifik özelliği büsbütün başkadır. Bu spesifik özelliği, bugüne kadar bizim resmî tarihçilerimiz Türk tarihine verdikleri keyfî şekille dejenere ettirmişlerdir.

Malûmdur ki, resmî tarihçilerimiz Türk tarihini bir memleket ve millet tarihi olarak ele alacak yerde bir saltanat, bir hanedan tarihi olarak ele almayı tercih etmişlerdir. Bence Türkçülerin ve onların piri Rıza Nur'un biricik başarıları Türk tarihini bu dar çerçeveden kurtarmak olmuştur. Türkçülerin bütün başarıları bundan ibaret kalmış, onlar hattâ Türk tarihine hakikî hudutlarını vermeğe bile muvaffak olamamışlardır. Onlar Türk tarihi ile hiçbir ilgisi bulunmayan Çin, Türkistan ve Rusyanın Turanî milletlerinin tarihini asıl Türk tarihi ile karıştırarak içinden ve altından çıkılmaz bir çorba ortaya koymuşlardır.

Son zamanlar Gazinin önderliğini yaptığı yeni bir Türkçülük cereyanı ırk bakımından Türklüğü tarihlerin ona çizdiği hudutları alt üst ederek alabildiğine genişletmiş ve tarihlerde az, çok önemli bir rol oynamış olan bütün milletleri Türklük camiasına sokuvermiştir. Bu yeni nazariyenin bütün ilmî kusur ve noksanlarına karşılık bir faydası da kayd edilmiştir. Gazi mutaasıp, dar görüşlü geri bir milliciliği yıkmış, yerine bir nevi beynelmilelci Türkçülük çıkartmıştır.

Bu yeni cereyan bize, Türk medeniyetini, tanımadığımız bir takım ülkelerde haberdar olmadığımız bir takım mevhum eserlerle ispata kalkışacak yerde, kendi memleketimizin eski tarihi, ve eski eserleri ile öğünmek imkânını vermiş ve Türk tarihini daha derin ve esaslı hakikî temelleri üzerine oturtmuştur. Bu suretle biz kendimizi Hititler ve Sümerlerden başlayarak memleketimizde yerli olarak yaşamış olan bütün milletlerin hakikî varisleri ve öz torunları olarak saymak imkânını elde etmiş olduk.

Yine malûmdur ki, memleketimiz eski zamanlarda devir devir birçok akınlara ve genel göçlere sahne olmuş bir yerdir. Bu göçlerde yer değiştiren hakikette çok kerre ufak bir azınlık daha doğrusu milletin en üst idareci tabakasıdır. Asıl milletin bu göçlerde yurdunu bırakması pek olağan üstü hallere münhasırdır. Memleketimizin sahne olduğu bu akınlardan en sonu değilse bile ondan bir evvelkisi bilindiği gibi Osmanlı akınıdır. Bu akınla memleketimize giren göçmenlerin sayısı tarihçilerimize göre her ne kadar birkaç yüz kişi ise de bunun daha fazla birkaç bin olması da muhtemeldir.

Bu birkaç bin göçmenin memlektimizi doldurduğunu ve bizim de onların çocukları olduğumuzu iddia etmek gülünçtür. Bu Osmanlı Türklerinin zamanla çoğalarak birkaç milyon oldukları bile kabul edilebilecek bir iddia değildir. Hakikat şudur ki bu memleketin yerli ahalisi bu birkaç bin Osmanlı Türkünü içinde eritmiş kaybetmiştir. Bununla beraber bu birkaç bin Osmanlı Türkünün bu memlekette oynadığı rol onların millî bir varlık olarak önemsizliği kadar önemsiz değildir.

Osmanlı Türklerinin bu memlekete gelişi resmî tarihçilerimize göre bu memleketin büyük bir rejim buhranı içinde çalkalandığı bir devre rast gelir. Bir yanda Hıristiyan Türkler ki — Bunların pek çoğu daha sonra Müslüman olacaktır — Bizansın kokmuş idaresi altında baş kaldırmış, hakim imtiyazlı sınıflar bu baş kaldırmış millet karşısında acz içinde, kendi aralarında didişmekten başka birşey yapamıyor ve kendi imtiyazlarını millete karşı koruyacak kuvvetli bir hamiyi ufukta dört gözle arıyor. Öte yanda Müslüman Türkler Selçuk sultanlarının milletten ziyade kendi zevk ve sefahatini düşünen tenperver idaresinden bizar, kendilerini birbirlerine bağlıan bağlara karşı ilgilerini kaybetmiş yeni bir kurtuluş rejiminin tasarıları ile kaynaşma halinde. Dinleri ve hükûmetleri ayrı bu her iki Türk camiası yüz yıl kadar sonra batı Avrupada baş gösterecek Rönesansı hazırlayan rejim buhranları içinde kıvrım kıvrım kıvranıyor.

Bir tarafta imtiyazlarına dört elle sarılmış zayıf ve dejenere bir irtica, öte yanda bu imtiyazları ayakları altında çiğneyerek kendisine bir çıkar kapı arayan ve hayatı geliştirmeğe çalışan bütün bir millet. Tıpkı bugünün kapitalist Avrupasının durumuna benzer bir durum. Zayıf ve kokmuş bir irtica, bugünün Avrupasından farklı olarak kudretli fakat tecrübesiz bir ileri fikir cereyanı.

Doğudan sökün eden cengâver Osmanlı akıncıları, daha ilk günden, dışarıdan gelüp içine karıştıkları çevrede bu iki cereyandan birini seçmek durumuna düşüyor, ve pek çabuk irtica tarafını tutuyor. Onun irtica tarafını tutmasına yardım eden sebepleri anlamak bugünün durumuna bir az akıl koyanlar için o kadar güç bir iş değildir. O devrin Osmanlılarını da bugünün Amerikanları gibi şımartacak onları âdeta dört gözle bekleyen bütün bir irtica sınıfı boş durmuyordu.

Osmanlılar daha duğrusu asıl isimlerile Kayıhanîler ilk ellerine geçen fırsatta — tıpkı birleşik Amerikanın atom bombasile yaptığı gibi — düşmanlarını ezmekteki maharet ve ustalıklarını içerisine girdikleri çevrenin imtiyazlı sınıflarına ispat ederek onların takdir ve teveccühlerini kazanıyorlar. Bu tarihten itibaren Türkiyenin mürteci çevrelerinde Osman oğullarına bütün kapılar açıktır. Her tarafta onları açık kolla karşılayan bir beşinci kol vardır. Osman oğullarına karşı hakikî mukavemet daha çok uzaklardan memleketimizin coğrafî ve tarihî hudutlarının öte yanından gelecektir.

Bugün batı Avrupanın mürteci kapitalizmi nasıl milletlerini bol keseden kolay, kolay birleşik Amerikaya peşkeş çekiyorsa, o devirde de milletimizin imtiyazlı sınıflar. bol keseden

(Devamı 4 de)

30 sene evvel böyle diyorlardı

Ahmet Ağaoğlunun (üç devir) kitabından alınmıştır:

Heyhat! Bizim üst tabaka denilen sınıfımızda, alt tabaka denilen ahali arasında — her şeyde olduğu gibi — ahlâk sahasında da doldurulamaz bir uçurum vardır. Bugün üst tabakaya mensup olan zevat, bu tabakanın bir kısmına has olan imansızlık, bedbinlik ve hodperestlikle kuvvayı milliyeyi beyhûde kan dökmekle, ahaliyi de lüzumsuz mukavemete sevk etmekle itham ediyor. Ve zaten bütün bu keşmekeşlerden birşey çıkmıyacağı, köylünün nihayet İngiliz parasına meclûp olarak davayı bırakacağını söylüyordu. Bir iki senedenberi İstanbulda toplanmış olan yüksek sınıfın gösterdiği manzara, azıcık insan olan herkesi ye'se düşürecek kadar nefret vericidir.

İngiliz diretnotlarına dayanarak halkın başına geçmiş olan, o iflâh olmaz güruh ne kadar şeytanca bir oyun oynuyor. Padişahından, sadrazamından, nazırlarından, muharrirlerinden başlayarak, şeyhül - islâmlarına, hâkimlerine, hocalarına kadar o ne hayasız, arsız, şerefsiz, haysiyetsiz bir raksı nâ bekârdı.. Mukaddesatın hepsine tecavüz ediliyor, istiklâl hakimiyet, şeref, haysiyet hep pisletiliyor.

Çamlıca yollarında

Susmuş bir devr-ile eski gazeller
Aşk bağçelerinde bülbül ötmüyor.
Kaşları yay olmuş hasnâ güzller
Baygın gözlerinde sevda tütmüyor.

***

Sırça köşklerin bağçesinde sâz
Çiçekli masalar içki sofrası
Milletin şerefine kadehler pervâz
Havyarla basılır bayın safrası.

***

Altın dişlerinde ümit bir kemik,
Talihe bir amâ Salih diyorlar.
Mest, mahmûr bay bayan, gözler de çekik
Tıkına tıkına irât yiyorlar.

***

Efendim sözümü günaha tutma
Benim ne köşküm var, ne Tomruk suyum
Sayın değiliz biz — yabana atma,
İntikam olarak bir can borçluyum.

Mürşit Susmaz

Selam olsun!

Bu vadide hatalarımla başbaşa kalmak isterim.
Kimse beni taciz etmemelidir.
Selâm olsun hanlara hamamlara ve apartımanlara
Işıklı geceler beklemekteyiz
Duaları geride bırakarak
En güzel şarkıları
Notalarından tutup bir bir yere vurarak
Herkesin bildiği ve söylediği şarkılarla
Işıklı geceler beklemekteyiz
Hür olarak yaşıyacağız bu hayatı
Çıplak bacaklı çocukların çığlıklarına
Açlık şarkıları besteliyen
En büyük Kompozitörün ıslıklarına
Selâm olsun!...

1943

Atatürk inkılabı ne halde?

(Baş tarafı 3 de)

bizi Osman oğullarına peşkeş çektiler. Bu onlar için, yani Türkiyenin imtiyazlı sınıfları için büyük bir başarı oldu. Bu suretle onlar sallanan imtiyazlarını kurtardılar ve milletin kalkınma ve kurtuluş hareketlerine bir ölüm darbesi indirdiler. Fakat imtiyazlı sınıflar bu dış yardımı ile elde ettikleri zaferin zevkini uzun zaman süremediler. Çünkü Osmanlılar bu imtiyazlı sınıfların yalnız imtiyazlarını kurtardılar, bu sınıflar bu imtiyazlarda bir daha kendilerini tanıyamadılar.

Kayıhanîlerin alt tabakaları eğer Türkiye Türkleri ile karışmışsa üst tabakaları bilâkis orta asyalı benliklerini tamamiyle koruyabildiler, milletten ayrı kaldıkları gibi yerli imtiyazlı sınıfları da kendilerine benzettiler. Yüksek bir medeniyet seviyesine erişmiş olan bu millet ve onun imtiyazlı sınıfları yalnız imtiyazları ile değil ayni zaman da yüksek ilmî felsefî kabiliyetleri ve ince sanat zevkleri ve ilim ve sanat sevgileri ile de halk arasında temayüz ediyorlardı. O devirde bu memlekette ilme ve sanata gösterilen saygı ve bağlılık dünyanın hiçbir yerinde yoktu. Osmanlılar bu durumu değiştirdiler. Memlekette ilim ve sanat sevgisini öldürdüler, ilim ve sanata düşkünlüğü bir asalet özelliği olmaktan çıkardılar. İmtiyazlı sınıflar kud retlerine göre derece derece birer satrap kesildiler. Ciğeri beş para etmiyen bu imtiyazlı sınıfların ülü zerinde hiçbir otoritesi olamıyacağını bildikleri için yabancı ve düşman millet lerden devşirme usulü ile yeniçeri ordusunu kurdular.

Memlekette medeniyete doğru bütün gelisme durdu. Hatta geriledi. Sanat öldü, ilim ortadan kalktı. Yobazlık ve softalık memlekettin manevî hayatına hakim oldu.

Bir, iki yüzyıldanberi müslüman memleketlerini müstemlekeleştirmeğe kalkmış olan emperyalist devmış olan emperyalist devlet lerin resmî tarihçileri Türkiyenin bu durumunu emperyalist ideolojilerinin bir mihveri yaptılar, müslüman lık terakki ve temeddüne manidir dedilei ve misal olarak Türkiyeyi gösterdiler. Osmanlı imparatorluğu zamanındanberi bizim resmî tarihçilerimiz emperyalistle rin bu haksız iddialarını çürütmek için göbeklerini çatlatmaktadırlar. Fakat bunların hiçbiri realiteleri olduğu gibi kabul etmeğe cesaret edemedikleri için mugalatalar içinde bocalamaktan başka bir iş becerememişlerdir.

İstiklâl harbinden sonra başardığımız inkılâp, ve Osmanlı saltanatının kökünden yıkılması memleketi ve milleti yüzyıllardanberi kemiren derdin temelinden kavranıldığının bir alâmeti idi. Osmanlı saltanatını yıktıktan sonra biz senelerce onun arkasına sığınmış olan yobaz softalar ve mürtecilerle mücadele zorunda kaldık. Bu mücadelemiz muvaffakiyetle daha neticelenmeden Gazi dünyaya gözünü yumdu ikinci dünya harbi patlak verdi.

İkinci dünya harbinden sonra inkılâbımız gayesine eriştiğini sandığımız bir sırada bu irtica tıpkı altıyüz yıl evvelki mevkiini kurtarmak için milleti Osmanlılara ciğnettiği gibi bugün de milletin sırtından dışarda kendisine yine bir yaban cı koruyucu aramağa koyuldu ve dünya şartlarından faydalanarak Birleşik Amerikanın şahsında kendisine bu koruyucuyu buldu. Memlekette tıpkı Osman oğullarının zafer günleri havası yeniden esmeğe başladı. İrtica bu muvaffakiyetinin sevinçleri icinde mest ve sarhoş bir haldedir. Kendisini artık hiç değilse bir beş altı yüzyıl için kurtardığını sanıyor.

Fakat gafil farkında değil ki kurtardığı şey kendi şahsî benliği değil sadece imtiyazlarıdır. Kendisi yarın memlekette hâkimi mut lak yabancı sermayenin mu azzam yazıhaneleri önünde dilencilik yapmaya mahkûmdur.

Millet ve memleket ise, iki yüz yıllık İngiliz hâkimiyeti altındaki Hintliler gibi ya yerinde saymak, yahut ta bir kaç yüz yıl daha geri gitmek durumuna düşecektir.

—oo—

Küçük şeyler

Aşağıdaki satırlar Kerim Sadi'nin «Muhammed ve islâmiyet» adlı eserinden alınmıstır: «Bizde ordiner profesörlerin kültür seviyesine nasıl hayret etmiyelim ki, bir Fransız kon tu olan ve cihanca meşhur bulunan Gobineau'yu talebelerine Alman müellifi diye okutuyorlar.

Başdan: Bu ordinaryüs profesör Şükrü Baban'dır.

Okuyucularla başbaşa

Bir okuyucumuz yazıyor:

7 sayılı (Başdan) ı okudum, baştan okudum, bir daha baştan okudum. O sahte millet severlerin maskelerini al aşağı ettikten sonra, günahlarını suratlarına sıvayarak, yarasalar gibi saklandıkları karanlık köşelerden gün ışığına çıkartmışsıntz, var olun. Millet rüzgârın estiği tarafa dümeni çeviren sahtekârları artık tanıyor. Köylü karısı ile, çocuğu ile, hayvanile ve yetişmiyen toprağı ile, günde on sekiz saat ter dökerek, hayatı pahasına meydana getirdiği mahsulünü kimlerin nasıl elinden aldığını, ve eline tutuşturulan birkaç kuruşun da, «şehri güzelleştirme» ve daha bilmem ne, kurumları ve bahanelerile nasıl çırpıştırıldığını öğrendi artık Köylü kimlerin nam ve hesabına carıksız, kimlerin nam ve hesabına aç ve çıplak kaldığını artık öğrendi. Ensesinden cıkarılan davul derisi ile kimleri eğlendirmek için rakı sofralarında göbek attırıldığını da biliyor. O Sazak ovalarını sulayan millet kanının kimlerin ambarını dolduran buğdaya gübre olduğunu da öğreniyor.

Bugüne kadar niçin mektepsiz bırakıldığını, muallim mekteplerinin sayısı hergün artmak icap ederken neden eksildiğini, bu memlekette ilk tahsil seferberliğinin nasıl bir gösteristen ibaret kaldığını da öğrenmelidir.

**

«Bir Türk İşçisi imzasile bir okuyucumuz şunları yazıyor ve soruyor:

«Bir işçi olmak dolayısile grev meselesini ele aldığınız için Türk işçisi namına teşekkür ederiz. Şu suallerimi cevaplandırmanızı rica ederim:

1 — Patron daima kâr etmek için fiatlara zam yapacaktır diyorsunuz. Devlet bunun önünü alamaz mı?

2 — İşçi için çıkar oylun «kollektivizm» olduğunu yazıoyrsunuz. Farzedelim ki, burzuvazi ve kapitalizmin yıkıldığını farzedelim. Herkes eşit para aldığı ve çıplaklar bu paralara konduğu zaman, ömründe bu kadar para görmemiş olanlar fuhşa, sefahate düşmiyecekler mi? Dolayısile bunlar tekrar kapital toplayıp, bu sefer Kapitalist Ahmedin yerine Mehmet geçmiyecek mi?

Başdan:

Birinci sualinizin cevabı, evvelce bir makale halinde yazılmıştı. Kısaca tekrarlıyalım. Sizin devlet dediğiniz şey, gökden zenbille inen birşey değildir, Allah tarafından da gönderilmiş değildir. Elbette devleti insanlar yaparlar. Acaba devleti hangi insanlar yaparlar? Elbette iktidarda bulunan insanlar yaparlar.

İktidarda bulunan insanlar kimlerdir? O cemiyetin içindeki hâkim sınıftır.

Halbuki işçi sınıfının menfaat ve hakları, hâkim sınıfın menfaatlerile çarpışmaktadır. O halde siz nasıl olur da, kendisinden davacı olduğunuz adamın ayni zamanda o davanın hâkimi olmasını istersiniz.

İşçilere grev hakkı tanımak istemiyenler, patronla işçiyi uzlaştırıcı ikisi ortası bir oyl bulmuşlar ve devleti hakem yapmışlardır. Bu bahsi evvelce uzun uzun yazmıştık.

Grevin kanunen yasak oluğu memleketimizde devlet «iş kanunu» ile işçinin haklarını korumaktadır.

İkinci sorunuza gelince:

Kollektivizm demek, zenginlerin malını yağma etmek, yani çapulculuk değildir. Merak etmeyin, kimse kimsenin yerine geçecek değildir. Esasen sosyalizm demek, herkesin eşit hak alması demek değildir. Gelecek sayılarımızda «Kollektivizm nedir?» başlıklı bir makale çıkacak. Dikkatle okumanızı ica ederiz. Sorularınız için size teşekkür ederiz.

**

Bay Veli Dolu'ya:

İstediğiniz mevzular ele alınmaktadır. Gazetemize gösterdiğiniz yakın alâkaya teşekkür ederiz.

Bay Nuri Doğac'a:

Adresinizi bulamadığımız için istediğiniz kitapları gönderemedik. Adresinizi göndermenizi rica ederiz.

Ankaradan bir okuyucumuz yazıyor:

**

Elinden gelen her vasıta ile Atatürk inkılâbını baltalayan ve inkılâbı hürriyeti pahasına dahi olsa savunmak isteyen gençliği de efkârı umumiyeye bir umacı gibi tanıtmaya yeltenen iktidarın bu terör devrinde Başdan'ı canıgönülden alkışlıyoruz.

Ankaranın göbeğinde Muammer Karaca kum panyası Amerikan bayrak larını dalgalandırarak, A merikan marşlarını söyliy rek, coni işi talimler yapa rak kaşla göz arasında A nayurdun Amerika tarafın dan istismarını temsil etti leri zaman bu oyunu alkı layanlar da için için göz ya şı dökenlerden az değildi

Gazetenizin çıkış günlerin bir sürü ümitler, ümitsiz likler, acaba? lar içinde bel daki bayilerde yüzlerce de liyoruz. Ve Ulus meydanı ginin arasında Başdan'ı gö düğüm zaman şahlanan at üstünde ufukları seyrede Atanın varlığını daha çok hissediyorum. Atanın azı emanetini baltalamak iste yen her türlü emperyalis emellere «muhtaç olduğ kudret» i matbuat kanunu nun keyfe göre kullanıla maddelerinde veya efendile rimizin lütfen himmet ed cekleri sözüm ona hürriye te değil «Damarlarındaki sil kanda» bulan Atatürk gençliği, siz var olun.

Bursadan bir okuyucu muz yazıyor:

Bursa Halkevinde bir ho parlörden Bursadaki Çalı ma Bakanlığının iş verme bürosu şöyle haykırıyor:

— « Sayın Bursa iş ve renleri! Muhtelif san'atla ra mensup, boş gezen yü lerce işçi emrinizi bekleme tedir. Gayemiz sayın iş ve renlere hizmet etmekti Gönderdiğimiz işçileri mu laka kabul etmek mecbu yeti yoktur. Beğenmediği niz takdirde derhal iade eder, bir yenisini isteye lirsiniz. Maksadımız siz yalnız sizi memnun etme tir. İstanbul sineması kar sında iş ve işçi bulma kur muna müracaat edip, tecr be etmenizi tavsiye ed riz.

Başdan:

— Esir pazarında sultan ra da esirleri böyle satıyo lardı. Derebeylerine de t rak kölelerini böyle sata lardı. Evlerinden kaçırıl zenci çocuklarını Amerik lı toprak ağalarına da bö le satarlardı. Şimdi Türki de bu işi Çalışma bakan ğının kimin nam ve hesab na, işçiyi avutup kandı rak kimlerin menfaati iç çalıştığını göstermek i bundan iyi delil bulu maz. Patrona yaranmak çin seçmece karpuz sa gibi işçi beğendiren Cal ma Bakanlığına maşallah

İşçiyiz

Çalışsak da günde on altı saat
Aldığımız kuru ekmek parası
Bizim hayatımız yürek yarası
Edemeyiz yine bir dakika rahat.

44

Necdet Özsü